

Dato: 16.09.2016

Rapport fra tverretatlig arbeidsgruppe i UDI, PU og Bufdir – Tiltak for håndtering av barneekteskap blant asylsøkere

Innhold

1. Innledning.....	2
2. Arbeidsgruppens mandat.....	2
3. Tiltak for håndtering av mindreårige asylsøkere som lever i ekteskap eller ekteskapslignende forhold.....	3
3.1 Hvilke saker omfattes av tiltakene?	3
3.2 Overordnet om meldeplikt til barnevernet i barneekteskapsaker	4
3.3 Overordnet om opplysninger til politiet i barneekteskapsaker.....	4
3.4 Rutiner ved registrering av søknad om beskyttelse	5
3.5 Barnevernets vurdering av omsorgssituasjonen for barnet.....	7
3.6 Botilbud til enslige mindreårige ektefeller i asylmottak	8
3.8 Asylsaksbehandling	11
3.9 Registrering av sivilstand i UDB og i folkeregisteret.....	12
4. Anbefalinger som involverer andre instanser eller departement.....	12
4.1 Styrket beredskap hos kommunal barneverntjeneste i fase for ankomstregistrering	12
4.2 Gjennomgang av regelverket for anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet	13
4.3 Gjennomgang av ordre public-stridig lavalder	13
4.4 Gjennomgang av avvergingsplikten i straffeloven § 196	13
5. Implementering av tiltakene i UDI, PU og Bufdir	13
5.1 Tiltak under implementering.....	13
5.2 Videre oppfølging av tiltakene	14
Vedlegg: Mandat for arbeidsgruppe	15

1. Innledning

Et barneekteskap er ekteskap mellom to barn, eller mellom en voksen og et barn. Mindreårige kan ikke samtykke til ekteskap i Norge. Barn kan også leve i ekteskapslignende forhold (religiøst inngåtte ekteskap eller forlovet) og *anses som gift* av relevante sosiale fellesskap i hjemlandet og/eller i Norge. Barneekteskap kan innebære brudd på en rekke menneskerettigheter og brudd på norske straffelovsbestemmelser.

I perioden med økte asylankomster i 2015 registrerte utlendingsforvaltningen flere mindreårige asylsøkere som levde i ekteskap eller ekteskapslignende forhold. I perioden 1. januar 2015 til 1. februar 2016 viste Utlendingsdirektoratets (UDI) kartlegging at det var blitt registrert 61 asylsøkere under 18 år som var gift eller forlovet med en person i Norge (som enten oppholdt seg i Norge fra før eller som den mindreårige kom sammen med). 59 var jenter og to gutter. Ti jenter var på søknadstidspunktet under 16 år, fire av disse hadde barn. 51 personer var på søknadstidspunktet 16 eller 17 år, 16 av disse var gravide eller hadde barn. De fleste hadde opprinnelse fra Syria, Afghanistan og Irak. Antallet er usikkert på grunn av mulige mangelfulle registreringer av relasjoner i DUF (Dataselement for utlendings- og flyktningsaker).

Håndteringen av barneekteskapssakene viste behov for å utvikle tydelige rutiner for samarbeidet mellom Politiets utlendingsenhet (PU), UDI, asylmottak og barnevern. Det var behov for å avklare rutiner for

- hvordan den mindreårige ektefellen skal registreres i utlendingsforvaltningens registre
- når og hvordan utlendingsforvaltningen skal gi melding til barnevern og politiet
- samhandlingen mellom barnevern, politi, UDI og mottak
- hvilken instans som har kartleggings- og oppfølgingsansvar
- hvor den mindreårige ektefellen skal få botilbud
- hvordan søkeren skal følges opp under behandlingen av søknaden om beskyttelse.

2. Arbeidsgruppens mandat

I mars 2016 ble det etablert en tverretattlig arbeidsgruppe mellom UDI, PU og Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) for å utvikle forslag til retningslinjer og samarbeidsrutiner mellom PU, UDI, asylmottak og lokal barneverntjeneste, se mandat i vedlegg 1 til rapporten. Arbeidet skulle gjennomføres i perioden 8. mars til 1. juli 2016. UDI ledet arbeidsgruppen, og det ble etablert en styringsgruppe for arbeidet.

Gruppen skulle i hovedsak gi forslag til retningslinjer og rutiner for

- registrering i DUF (Dataselement for utlendings- og flyktningsaker)
- varsling/melding til aktuelle aktører
- samarbeid om håndtering og oppfølging
- informasjon til søkere

Arbeidsgruppens mandat var avgrenset mot strafferettslige og integreringsrelaterte spørsmål. Fokus var rettet mot tiltak i utlendingsforvaltningen ved søknad om beskyttelse, oppfølging fra lokal barnevernstjeneste og botilbud på mottak.

I saker der barnevernet vurderer at det ikke er grunnlag for midlertidig plassering, har vi avgrenset spørsmålene som gjelder botilbud for enslige mindreårige asylsøkere (EMA) til UDIs ansvarsområde. UDI har ansvar for å gi botilbud til enslige mindreårige over 15, mens Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har ansvar for å gi botilbud til enslige mindreårige under 15 år (omsorgssenter).

Forslagene til tiltak ble godkjent av styringsgruppen den 31. mai 2016, etter en forankringsprosess i UDI, PU og Bufdir. En nærmere detaljering av enkelte av tiltakene ble utarbeidet innen 1. juli. Rapport fra arbeidsgruppen ble godkjent av styringsgruppen 16. september 2016.

I punkt 3 gis punktvis oversikt over tiltak i UDI, PU og Bufdir for håndtering av mindreårige asylsøkere som lever i ekteskap eller ekteskaplignende forhold. Anbefalte tiltak som involverer andre instanser eller departement gis i punkt 4. I punkt 5 gis oversikt over implementering av tiltakene.

3. Tiltak for håndtering av mindreårige asylsøkere som lever i ekteskap eller ekteskaplignende forhold

3.1 Hvilke saker omfattes av tiltakene?

Tiltakene retter seg mot mindreårige asylsøkere, både *enslige* og *medfølgende barn*, som

- lever i ekteskap, eller i
- ekteskaplignende forhold (religiøst gift, forlovet, eller på annen måte ansett av relevante sosiale fellesskap som gift eller forpliktet i et partnerforhold).

Av praktiske hensyn, brukes begrepene «barneekteskapssak», «mindreårig ektefelle», «ekteskap» mv. om begge situasjonene i rapporten.

Tiltakene gjelder i følgende situasjoner:

- Søkeren er barn og er kommet sammen med sin ektefelle til Norge, eller opplyser å ha ektefelle i Norge.
- Søkeren er barn og er kommet til Norge sammen med en forlovede eller kjæreste, eller opplyser å ha forlovede eller kjæreste i Norge (de kan være religiøst gift).
- Søkeren er barn og er kommet til Norge sammen med eget/egne barn og barnets andre forelder.

Tiltakene kan også gjelde følgende situasjoner:

- PU, UDI, mottak eller barnevernet mistenker at en søker, som opplyser å være over 18 år, egentlig er barn (under 18 år) og gift eller i en ekteskapsliknende situasjon.

- PU, UDI, mottak eller barnevernet har mistanke eller opplysninger om at søkeren står i fare for å bli utsatt for barneekteskap.

3.2 Overordnet om meldeplikt til barnevernet i barneekteskapsaker

- PU, UDI og asylmottakene har meldeplikt til barnevernet i saker der det er bekymring for barneekteskap. Opplysningsplikten til barnevernet inntre når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernloven § 6-4 annet ledd og utlendingsforskriften § 17-6. Barneekteskap kan innebære brudd på menneskerettighetene (se [UNICEF om barneekteskap](#) mv.), på straffeloven og på ekteskapsloven. Et barneekteskap kan innebære tvangsekteskap, menneskehandel, seksuallovbrudd og seksuell omgang med en mindreårig under 16 år (seksuell lavalder).
- Flere av de mindreårige ektefellene har selv barn eller er gravide, noe som setter familien i en ekstra sårbar situasjon. I slike tilfeller vil bekymringen ofte gjelde både omsorgssituasjonen for den mindreårige ektefellen og deres barn.
- Det er viktig at lokal barneverntjeneste kommer tidlig inn i saker der barn er gift, for å kunne kartlegge barnets situasjon og eventuelt behov for tiltak etter barnevernloven.

3.3 Overordnet om opplysninger til politiet i barneekteskapsaker

- Barneekteskap kan innebære brudd på flere bestemmelser i straffeloven, både om tvangsekteskap, menneskehandel, seksuallovbrudd, seksuell omgang med en mindreårig under 16 år (seksuell lavalder) og ekteskap med barn under 16 år, Ekteskap under 18 år kan også være brudd på ekteskapsloven.
- UDI, mottakene og barneverntjenesten kan ha opplysningsplikt til politiet (avvergingsplikt). Avvergingsplikten kan inntre dersom det er sannsynlig at barn under 16 år (under seksuell lavalder) vil bli utsatt for seksuell omgang eller overgrep. Videre kan en begrunnet mistanke om tvangsekteskap eller annen vold i nære relasjoner, menneskehandel eller seksuallovbrudd gi grunn til å varsle politiet, også i saker der personen er over 16.

Ikke all seksuell omgang med barn under 16 år og heller ikke alle av ovennevnte straffelovsbestemmelser er omfattet av avvergingsplikten. Arbeidsgruppen ser behov for å avklare nærmere når avvergingsplikten etter straffeloven § 196 inntre i slike saker. UDI kan for øvrig utlevere opplysninger om lovbrudd til politiet etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6. Barnevernets adgang til å utlevere slike opplysninger er hjemlet i barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

- Dersom PU har mistanke om lovbrudd, varsler PU rette politimyndighet om forholdet.

3.4 Rutiner ved registrering av søknad om beskyttelse

a. Registrering som enslig mindreårig asylsøker (EMA)

- En mindreårig ektefelle som ankommer og søker om beskyttelse uten sine foreldre (eller andre som utøver foreldreansvar for barnet), skal registreres og få ivaretatt sine rettigheter som **enslig mindreårig asylsøker (EMA)**.
- En mindreårig ektefelle skal få oppnevnt **representant**, som skal ivareta barnets juridiske interesser og tale barnets sak overfor offentlige myndigheter.
- En voksen ektefelle skal **ikke anses** som representant eller omsorgsperson til sin mindreårige ektefelle.
- **Asylregistrering** av enslige mindreårige (EMA) gjennomføres p.t. i PUs lokaler på Tøyen. Begge ektefellene skal registreres på Tøyen, slik at registreringen med den mindreårige gjennomføres med representant til stede. Hvis den mindreårige ektefellen kommer sammen med svigerfamilie, skal ekteparet registreres på Tøyen, eventuelt sammen med svigerfamilien.

b. Registrering der den mindreårige ektefellen er medfølgende barn

- PU registrerer **sivilstand** til medfølgende barn og oppfører **relasjoner** i DUF (*praktiske registreringsrutiner avklares i oppfølgingsarbeidet av tiltakene*). Med medfølgende barn menes alle barn under 18 år som kommer til Norge sammen med en eller begge av sine biologiske foreldre eller andre som utøver foreldreansvar for barnet.

c. PU registrerer overordnede forhold ved ekteskapet og informerer om botilbud

- PU skal bruke en tilpasset **mal for registrering** i saker om barneekteskap. Malen tydeliggjør grensene for PUs oppgaver. PU registrerer overordnede forhold av betydning for asylsaken, herunder opplysninger om identitet, relasjoner og opplysninger om asylsøknaden. Den sivilstand som oppgis av søkeren skal registreres i DUF, uavhengig av alder på vigselstidspunkt, også når ekteskapsalder strider mot norsk lov eller såkalt norsk rettsorden (under 15 år), se punkt 3.9.
- PU gir **informasjon om botilbud** i henhold til tilpasset registreringsmal. Midlertidig botilbud på mottak eller omsorgssenter er frivillig. Mindreårige ektefeller (alle under 18 år) skal få tilbud om å bo atskilt fra ektefellen:
 - **Enslig mindreårig (EMA)**: Botilbud på omsorgssenter/EMA-mottak/EMA-avdeling (også i saker hvor den mindreårige kommer sammen med svigerfamilien).
 - **Medfølgende barn**: Mottak sammen med foreldre, men uten ektefellen.

- Dersom den mindreårige ektefellen er **under 16 år**, skal PU informere om at ektefellene ikke kan bo på samme mottak på grunn av forbud mot ekteskap og seksuell omgang med barn under 16 år.
- PU avklarer om barnet **motsetter seg å bo atskilt** fra ektefellen.
 - Barn under 16 år skal ikke bo sammen med sin ektefelle. Det samme gjelder dersom PU har begrunnet bekymring for tvangsekteskap, utnyttning eller andre overgrep og barnet er over 16 år. Men det skal uansett avklares om den mindreårige motsetter seg å bo atskilt, for å vurdere å melde saken akutt til barnevernet (se punkt d).
- Dersom barnet opplyser at det ikke ønsker plass i mottak, men **ønsker å bo privat sammen med ektefelle**, hos familiemedlemmer eller andre, skal PU innhente informasjon om hvem barnet ønsker å bo hos, deres relasjon og deres kontaktinformasjon. Der barnet er under 16 år, skal ikke PU tilrettelegge for at barnet bor sammen med ektefelle. Det samme gjelder der PU har begrunnet bekymring for tvangsekteskap, utnyttning eller andre overgrep og barnet er over 16 år. Se punkt d) om rutiner for å melde bekymring til barnevernet.
- PU skriver en **politirapport** i DUF dersom PU får relevante opplysninger etter at registreringen er gjennomført. Det skal her fremgå hvilke instanser som er meldt/varslet utover det som allerede er registrert i DUF.

d. PUs rutiner for å melde bekymring til barnevernet

- Der barnet (enslige mindreårige eller medfølgende barn under 18 år) **godtar å bo atskilt** fra ektefellen, melder PU bekymring til den kommunale barneverntjenesten der barnet får botilbud etter registrering hos PU (det utarbeides liste over aktuelle barneverntjenester i PUs tiltakskort). Bekymringsmeldingen registreres i DUF.
- Der barnet (enslige mindreårige eller medfølgende barn under 18 år) **motsetter seg å bo atskilt**, melder PU bekymring til lokal barnevernstjeneste (Gamle Oslo barnevern ved registrering på Tøyen). Bekymringsmeldingen registreres i DUF. I tillegg til skriftlig melding, skal PU i slike saker **melde muntlig (akutt)** ved å ringe til barneverntjenesten (ev. barnevernvakten etter kontortid, mellom kl. 1530-0800). Formålet er at barnevernet raskt kan vurdere å gjennomføre en kartleggingssamtale med barnet (og eventuelt ektefellen eller foreldrene) i PUs lokaler og vurdere eventuelt behov for akutt plassering etter barnevernloven § 4-6 annet ledd (se punkt 3.5 og 3.6). PU skal informere barneverntjenesten om at en mindreårig ektefelle under 16 år (seksuell lavalder) ikke kan få botilbud på samme mottak som ektefellen, se punkt 3.6 om botilbud. Videre håndtering må i slike tilfeller ivaretas av barneverntjenesten.
- **Beredskapsrutine** ved høye ankomster, der barnet **motsetter seg å bo atskilt**:

- Kartleggingsamtale ved barneverntjenesten i PUs lokaler kan være ressurskrevende ved høye ankomster og sårbart i en beredskapssituasjon. I en beredskapssituasjon kan en mindreårig **over 16 år** gis botilbud sammen med ektefellen **selv om barnevernet ikke har gjennomført kartleggingsamtale**. Representanten (eller ev. foreldre) må samtykke til felles innkvartering. I slike situasjoner melder PU bekymring til barneverntjenesten der barnet får midlertidig botilbud med ektefellen. Det utarbeides liste over aktuelle barneverntjenester i PUs tiltakskort (eksempelvis Bjerke barnevern v/botilbud på Refstad transittmottak). Bekymringsmeldingen registreres i DUF. I tillegg til skriftlig melding, skal PU i slike saker melde muntlig (akutt), ved å ringe til barneverntjenesten (ev. barnevernvakten etter kontortid, mellom kl. 1530-0800). Formålet er at barnevernet raskt kan vurdere å gjennomføre en kartleggingsamtale med barnet (og eventuelt ektefellen eller foreldrene/svigerfamilien) i (transitt)mottaket. Dersom barnet (eller ev. barnets foreldre) ønsker å bo privat, skal bekymring meldes skriftlig og muntlig (akutt) til den kommunale barneverntjenesten der den mindreårige opplyser å skulle bo.
- Dersom den mindreårige ektefellen er **under 16 år**, eller PU har **begrunnet bekymring for at en mindreårig over 16** er utsatt for tvangsekteskap, utnyttning eller andre overgrep, skal ikke PU tilrettelegge for at barnet bor sammen med ektefellen. Det gjelder også i en beredskapssituasjon. PU skal i slike tilfeller ikke gjøre unntak fra rutinen om å melde muntlig (akutt) til lokal barneverntjeneste, slik at barnevernet raskt kan vurdere å gjennomføre en kartleggingsamtale i PUs lokaler og vurdere behov for akutt plassering. PU skal informere barneverntjenesten om at en mindreårig ektefelle under 16 år (seksuell lavalder) ikke kan få botilbud på samme mottak som ektefellen, se punkt 3.6 om botilbud. Videre håndtering må i slike tilfeller ivaretas av barneverntjenesten.

e. PUs rutiner for å varsle mottak eller omsorgssenter

- PU **varsler** mottaket eller omsorgssenteret der barnet får botilbud (helst til leder), om at den mindreårige er kommet til Norge i følge med ektefelle eller har ektefelle i Norge, om hvor ektefellen oppholder seg, og om det er gjennomført kartleggingsamtale av barnevernet. *Arbeidsgruppen anbefaler at det utvikles rutiner for skriftlig varsel og registrering i DUF/Sesam (praktiske registreringsrutiner avklares i oppfølgingsarbeidet av tiltakene).*
- PU sikrer at barnet **hentes** av rette instans (den som henter må legitimere seg og oppgi navn og DUF nr.).

3.5 Barnevernets vurdering av omsorgssituasjonen for barnet

- Når barn lever i ekteskap eller ekteskapslignende forhold, har barnevernstjenesten normalt en plikt til å **undersøke** forholdene (jf. barnevernloven § 4-3).
- Kommunal barnevernstjeneste har **ansvar** for å

- vurdere bekymringsmelding vedrørende barneekteskap fra melder
 - undersøke omsorgssituasjonen til barnet
 - vurdere tiltak etter barnevernloven
 - vurdere å gi opplysninger til utlendingsmyndighetene dersom barnet er asylsøker
 - vurdere å gi opplysninger til og samarbeide med relevante instanser, som for eksempel asylmottak, omsorgssenter, skole, helsetjeneste og politi
 - vurdere å politianmelde forholdene.
- Der **ektefellene har felles barn**, skal barneverntjenesten også vurdere omsorgssituasjonen til deres barn.
- Ut fra meldingen skal barnevernet raskt vurdere om det er grunn til å tro at den mindreårige ektefellen og/eller dennes barn kan stå i fare for å bli **vesentlig skadelidende**. Der dette er tilfelle, er det nødvendig å ha en samtale med barnet for å avklare om barnet må akutt plasseres. Eksempler på situasjoner der barneverntjenesten bør ha en **samtale med barnet umiddelbart** gis i veilederen for barneverntjenesten.
- Dersom PU er avsender av en bekymringsmelding vedrørende barneekteskap, skal barneverntjenesten vurdere om det umiddelbart er behov for å foreta en **samtale med barnet hos PU**, før barnet flytter til mottak eller omsorgssenter. Denne rutinen gjelder i saker der en mindreårig ektefelle under 18 år (enslige mindreårig eller medfølgende barn) motsetter seg å bo atskilt fra ektefellen, og ønsker å bo sammen med ektefellen på mottak eller privat. Formålet med kartleggingssamtalen med barnet og eventuelt ektefellen eller foreldrene (som del av barnevernets undersøkelse) er å
 - undersøke barnets omsorgssituasjon,
 - undersøke om det bør settes inn tiltak rettet mot barnet, herunder vurdere om det er grunnlag for midlertidig plassering, jf. barnevernloven § 4-6 annet ledd, og
 - informere barnet (og eventuelt ektefellen eller foreldrene) om rettigheter og regelverk i Norge, og hvordan barnevernet eventuelt vil følge opp barnet videre.

I en beredskapssituasjon kan slik kartleggingssamtale gjennomføres i (transitt)mottak, hvis den mindreårige er over 16 år (se punkt 3.4 d, tredje kulepunkt).

3.6 Botilbud til enslige mindreårige ektefeller i asylmottak

I saker der barnevernet har vurdert at det ikke er grunnlag for midlertidig plassering etter barnevernloven 4-6 annet ledd, skal UDI gi botilbud i mottak (der den mindreårige asylsøkeren er 15 år eller eldre). Barneverntjenesten (Bufetat) har ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

a. Botilbud til enslige mindreårige (EMA) ektefeller under 16 år

- Mindreårig ektefelle under 16 år skal få botilbud på mottak for enslige mindreårige (**EMA-mottak**) og skal ikke bo på samme mottak som ektefellen.
- Dersom den mindreårige og ektefellen har **felles barn**, må det avklares nærmere hvem av foreldrene barnet skal bo sammen med (*her er det flere problemstillinger som bør avklares i oppfølgingsarbeidet av tiltakene*).
- UDI bør tilstrebe at ektefellen får botilbud på et **mottak i nærheten** av den mindreårige, **dersom** den mindreårige ønsker det og det anses som trygt.

b. Botilbud til enslige mindreårige (EMA) ektefeller over 16 år

- Mindreårig ektefelle over 16 år skal få botilbud på mottak for enslige mindreårige (**EMA-mottak**). Det kan gjøres **unntak**, se bokstav c.
- UDI bør tilstrebe at ektefellen får botilbud på et **mottak i nærheten** av den mindreårige, **dersom** den mindreårige ønsker det og det anses som trygt.

c. Botilbud under bestemte vilkår til enslige mindreårige ektefeller over 16 år

- Mindreårig ektefelle kan gis botilbud på **samme mottak** (samme rom) som voksen ektefelle **der den mindreårige**:
 - er over 16 år (seksuell lavalder),
 - motsetter seg å bo atskilt fra ektefellen
 - representanten samtykker til felles innkvartering, og
 - barnevernet har gjennomført en kartleggingssamtale og vurdert at det ikke er grunnlag for midlertidig plassering etter barnevernloven § 4-6 annet ledd (akuttvedtak).
- Dersom barnevernet **ikke har gjennomført kartleggingssamtale** før den mindreårige kom på mottaket, skal mottaket umiddelbart sende en bekymringsmelding til barnevernet (muntlig og skriftlig). Mindreårig ektefelle over 16 år kan få midlertidig botilbud på samme (transitt)mottak (samme rom) som ektefellen hvis den mindreårige ønsker det, mens barneverntjenesten undersøker barnets omsorgssituasjon.
- Ved registrering i Sesam, skal den mindreårige ektefellen få eget **registreringsnummer**, slik at barnet får separat utbetaling av ytelser i mottak (anses ikke som en familieenhet).
- Mottaket (transitt eller ordinært) skal ha ansvar for å ivareta den **daglige omsorgen** for den mindreårige:
 - **Ektefellen** skal ikke anses som omsorgsperson til sin mindreårige ektefelle.

- Dersom den mindreårige får botilbud på **transittmottak** for voksne sammen med ektefellen, skal regionkontoret eksplisitt gi mottaket ansvar for ivareta den daglige omsorgen for enslige mindreårige. Det skal også opprettes en særkontakt for den mindreårige. *UDI skal gi PU oversikt over aktuelle mottak der en slik løsning er mulig.* Dersom løsningen i enkeltsaker ikke er praktisk gjennomførbar, skal den mindreårige gis botilbud på transittmottak for enslige mindreårige, for å kunne sikre den mindreåriges rett til nødvendig omsorg.
- Når den mindreårige som bor sammen med ektefellen i transittmottak, skal flytte til **ordinært mottak**, skal UDI tilby botilbud i ordinært mottak med avdeling for enslige mindreårige. Avdelingen for enslige mindreårige skal ha ansvar for å ivareta den daglige omsorgen, selv om den mindreårige bor i voksenavdeling sammen med ektefellen. Det skal også opprettes en særkontakt for den mindreårige. *UDI skal ha oversikt over aktuelle mottak der en slik løsning er mulig.* Dersom løsningen i enkeltsaker ikke er praktisk gjennomførbar, skal den mindreårige gis botilbud for enslige mindreårige for å kunne sikre den mindreåriges rett nødvendig omsorg.

d. Botilbud der begge ektefellene er enslig mindreårige (EMA)

- Der begge ektefellene er mindreårige og **over 16 år**, kan de tilbys botilbud på samme EMA-mottak, dersom begge ønsker det. De skal bo på adskilte rom, på mottak som har separate avdelinger for gutter og jenter. Dersom det i en enkeltsak ikke skulle være plass på mottak med adskilte avdelinger for gutter og jenter, skal jenta tildeles rom på mottak med skjernet plass for jenter.
- Der en av ektefellene er **15 år** (under seksuell lavalder), skal de bo på ulike EMA-mottak.

e. Botilbud der den mindreårige ektefellen er medfølgende barn

- Der den mindreårige er **under 16 år**, skal ektefellen få botilbud på et annet mottak enn den mindreårige og dennes foreldre.
- Der den mindreårige er **over 16 år** (seksuell lavalder), kan ektefellen få botilbud på samme mottak som den mindreårige og dennes foreldre, der den mindreårige
 - motsetter seg å bo atskilt fra ektefellen,
 - foreldene samtykker til felles innkvartering, og
 - barnevernet har gjennomført en kartleggingssamtale og vurdert at det ikke er grunnlag for midlertidig plassering etter barnevernloven § 4-6 annet ledd (akuttvedtak). Dersom barnevernet ikke har gjennomført kartleggingssamtale før den mindreårige kom på mottaket, skal mottaket umiddelbart sende en bekymringsmelding til barnevernet (muntlig og skriftlig). Mindreårig ektefelle over 16 år kan få midlertidig botilbud på samme (transitt)mottak (samme rom) som ektefellen hvis den mindreårige ønsker det, mens barneverntjenesten undersøker barnets

omsorgssituasjon.

3.8 Asylsaksbehandling

a. Prioritering av asylsaken

- UDI har ansvar for å holde **oversikt** over de registrerte barneekteskaps sakene i asylprosedyren, og holder PU orientert om porteføljen (antall saker, land/nasjonalitet, kjønn og alder) etter nærmere avtale.
- Barnefaglig enhet i ASA skal ha **oversikt** over innkomne saker i asylprosedyren.
- Asylavdelingen (ASA) skal vurdere behov for **prioritering** av asylsaken i det enkelte tilfelle. ASA skal snarlig ta stilling til om den mindreårige (og eventuelt ektefellen eller foreldrene) skal innkalles til raskt intervju der den mindreårige ektefellen kan være i en særlig sårbar situasjon. Det gjelder i utgangspunktet der
 - den mindreårige er under 16 år, eller
 - den mindreårige eller den mindreåriges barn er under tiltak av barnevernet.

b. Behandling av ordinære saker

- Før intervju skal ASA undersøke hva som har blitt kartlagt av politi, barnevern eller representant, og hva slags oppfølging søkeren har fått.
- ASA skal kartlegge spørsmål om ekteskapsrelasjonen som kan ha betydning for **beskyttelsesbehovet** ved retur til hjemlandet.
- I tillegg skal ASA vurdere om det er behov for å kartlegge **oppfølgingsbehov** i Norge og gi informasjon om rettigheter (avhengig av hva andre instanser har gjort tidligere).
- Dersom UDI får opplysninger om barneekteskap som ikke tidligere er registrert, skal UDI sikre at opplysningene **registreres** i DUF i henhold til rutineene i punkt 3.4 a og b.
- ASA skal etter asylintervju av mindreårig ektefelle sende bekymringsmelding til **barnevernet**. Dersom PU eller mottak tidligere har meldt bekymring, skal ASA likevel vurdere å sende bekymringsmelding til barnevernet dersom det er grunn til å tro at barnet blir mishandlet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Ved behov for akutt oppfølging, skal ASA i tillegg til skriftlig melding ringe barneverntjenesten.
- ASA skal vurdere om det er grunn til å varsle **politiet**.
- ASA skal etter asylintervjuet gi opplysninger til **regionkontor og mottak** (eventuelt omsorgssenter) om (mulig) barneekteskap som ikke er avdekket tidligere.

c. Behandling av Dublin-saker

- Mindreårige ektefeller i Dublin-prosedyre skal registreres som enslige mindreårige asylsøkere (EMA). Saken skal ha **prosedyrekode ED**.
- Begge ektefellene skal vurderes å innkalles til en **samtale**. Formålet med samtalen er å kartlegge forhold ved ekteskapsrelasjonen som kan ha betydning for
 - Dublin-saken, eller for
 - tilrettelegging av retur til mottakerstaten
- Barneekteskapsaker i Dublin-prosedyre skal **eskaleres**. I disse sakene skal det gjøres en konkret individuell vurdering der barnets situasjon og situasjonen i mottaker staten skal vurderes.
- Dersom en mindreårig ektefelle skal returneres til annet Dublin-land, skal det sikres at **returen** er forsvarlig.

3.9 Registrering av sivilstand i UDB og i folkeregisteret

- Utlendingsmyndighetene skal registrere søkeren i Utlendingsdatabasen (UDB) med den **sivilstand** som oppgis av søkeren, uavhengig av alder på vigselstidspunkt, også når ekteskapsalder strider mot norsk lov eller såkalt norsk rettsorden (under 15 år).
- **Folkeregistermyndighetene** har ansvar for å vurdere hvilken sivilstand som skal registreres i folkeregisteret. I forbindelse med overføring av data til folkeregistret, har UDI ansvar for å synliggjøre overfor folkeregistermyndighetene at det dreier seg om et barneekteskap som krever en nærmere vurdering fra deres side (*praktiske rutiner avklares i oppfølgingsarbeidet av tiltakene*).
- Etter at sivilstand er blitt registrert i folkeregisteret, overføres dataene tilbake til UDB. Dersom sivilstandsregistreringen i folkeregisteret avviker fra registreringen i UDB, vil opplysningene i UDB bli endret og tidligere registreringer vil fremgå av **sivilstandshistorikken** i UDB.

4. Anbefalinger som involverer andre instanser eller departement

4.1 Styrket beredskap hos kommunal barneverntjeneste i fase for ankomstregistrering

Arbeidsgruppen anbefaler å styrke beredskapen hos kommunal barneverntjeneste i fase for ankomstregistrering (gjennomføre kartleggingsamtale hos PU på Tøyen mv.). Tidlig intervensjon fra barnevernet/barnevernvakta for å vurdere akuttiltak, før den enslige mindreårige forlater PUs lokaler og flytter til mottak, kan være aktuelt også i andre saker (som ved fare for menneskehandel eller andre overgrep). Bufdir vil innlede en dialog med kommunen om en slik beredskap og komme tilbake til samarbeidsgruppen med en mulig kommunal løsning.

4.2 Gjennomgang av regelverket for anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet

Arbeidsgruppen anbefaler at UDI, PU og Bufdir løfter behov for en gjennomgang av regelverket for anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet (der ekteskapet er inngått av to personer uten tilknytning til Norge og ekteskapsinngåelsen strider mot norsk ekteskaps- og eventuelt straffelovgivning). Det bør herunder vurderes

- hvordan folkeregistermyndighetene skal registrere sivilstand i folkeregisteret
- om ekteskap inngått i utlandet som ikke kan dokumenteres, bør gjennom en vurdering om anerkjennelse, før registrering i folkeregisteret kan skje
- hvilke muligheter partene har for ugyldiggjøring ved tvangsekteskap.

4.3 Gjennomgang av ordre public-stridig lavalder

På bakgrunn av straffelovens bestemmelse, anbefaler arbeidsgruppen at UDI, PU og Bufdir løfter behov for en gjennomgang av ordre public-stridig lavalder for ekteskap etter ekteskapsloven (i dag under 15 år).

4.4 Gjennomgang av avvergingsplikten i straffeloven § 196

Avvergingsplikten omfatter ikke straffelovsbestemmelser som tvangsekteskap (§ 253), ekteskap med barn under 16 år (§ 263 annet ledd), seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år (§ 303), seksuell handling med barn under 16 år (§ 305), eller menneskehandel (§ 257). Arbeidsgruppen anbefaler at UDI, PU og Bufdir løfter behov for en gjennomgang av straffeloven § 196 og rekkevidden av avvergingsplikten.

5. Implementering av tiltakene i UDI, PU og Bufdir

5.1 Tiltak under implementering

Arbeidsgruppen har konkretisert tiltakene i mer detaljerte arbeidsdokumenter. Ved implementering tilpasses arbeidsdokumentene etatenes egne former på retningslinjer, veiledere og arbeidsverktøy:

- PU, UDI og Bufdir har samarbeidet om registrerings-/intervju- og /kartleggingsmaler, herunder spørsmål om inngåelsen av ekteskapet og informasjon til søkere om rettigheter og lovverk i Norge.
- PU ferdigstiller tiltakskort om barneekteskap og mal for asylregistrering av mindreårige ektefeller (enslige mindreårige og medfølgende barn).
- UDI ferdigstiller tiltakskort om barneekteskap og intervju-/samtaleveileder i asylsaker. UDI har relevante retningslinjer til revisjon, der retningslinjer og rutiner for håndtering av barneekteskapsaker inngår.

- Bufdir utvikler en nettbasert veileder til barneverntjenesten i saker med bekymring for barneekteskap og mal for samtale med barnet ved bekymring for barneekteskap i asylsøkerfasen.
- UDI, PU og Bufdir løfter anbefalinger som involverer andre instanser eller departement, jf. punkt 4. I samråd med PU og Bufdir, skriver UDI et brev om anbefalte tiltak til Justis- og beredskapsdepartementet, med kopi til Barne- og likestillingsdepartementet, innen 1. oktober 2016.

5.2 Videre oppfølging av tiltakene

a. Generelle informasjonstiltak

- Arbeidsgruppen anbefaler at UDI og Bufdir legger ut informasjon om barneekteskap på sine **nettsider**.
- Informasjon fra **NOAS** om barneekteskap til aktuelle grupper: Arbeidsgruppen anbefaler at UDI utarbeider et informasjonsskriv som NOAS kan anvende overfor målgruppene, eventuelt at informasjonsskrivet om lovforbudet mot tvangsekteskap ([IM 2014-015](#)) revideres, slik at det inkluderer tydelig informasjon om barneekteskap.
- Arbeidsgruppen anbefaler at UDI, PU og Bufdir arrangerer et **frokostseminar** etter at tiltakene i UDI, PU og Bufdir er implementert (se punkt 5.1).

b. Operativ samarbeidsgruppe

Arbeidsgruppen anbefaler at det etableres en tverretattlig samarbeidsgruppe mellom UDI, PU og Bufdir som har ansvar for å sikre videre samhandling. Formålet med et fortsatt strukturert samarbeid er å

- holde seg oppdatert på utviklingen av barneekteskapsporteføljen og implementering av tiltakene
- avklare gjenstående problemstillinger som påpekes i rapporten
- løfte behov for regelverksendringer eller ressurser som involverer andre instanser eller departement, jf. punkt 4
- gjennomføre informasjonstiltak, jf. punkt 5.2 a.
- løfte eventuelle nye problemstillinger og vurdere forbedringstiltak ved behov.

Arbeidsgruppen anbefaler at UDI koordinerer samarbeidet, og at gruppen får et eget mandat. Vi anbefaler at mandatet løper fra 1. oktober til 1. mars 2017, og at ledelsen (den tidligere styringsgruppen for arbeidsgruppen) innkalles til et oppfølgingsmøte i februar 2017 for å oppsummere status for tiltakene og avklare om det er behov å forlenge samarbeidet.

Vedlegg: Mandat for arbeidsgruppe